

„KINNITAN“

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
Justiitsminister

TALLINNA VANGLA ERAKORRALISE TEENISTUSVALVE LÕPPARUANNE

Vahistatud isikute vanglasisene paigutamine, struktuuriüksuste vaheline info liikumine ja juhtumikorralduse tõhusus.

Erakorralise teenistusvalve korraldamise aeg 28.06.2024–15.08.2024

Sisukord

1.TEENISTUSVALVE LÄBI VIIMISE KORRALDUS

2.VAHISTATUD ISIKUTE VANGLASISENE PAIGUTAMINE

2.1 ERALDIHOIDMISE PÕHIMÕTTE JÄRGIMINE

2.2 VAHISTATUD ISIKUTE ESMANE PAIGUTAMINE VANGLAS

2.2.1 Vangla tegevus esmakordselt vanglasse saabunud vahistatute puhul

2.3 VAHISTATUTE VANGLASISESED ÜMBERPAIGUTUSED

2.3.1. Paigutusotsuste kinnitamine

2.3.2. Paigutusotsuste dokumenteerimine

2.4 VAHISTATUTE TURVALISUS

2.4.1. Sündmused vahistatutega

2.4.2. Kriminaalmenetlused vahistatute suhtes

2.4.3 Täiendavate julgeolekuabinõude kohaldamine

2.5 MUUD TÄHELEPANEKUD

3.JUHTUMIKORRALDUS VAHISTATUTEGA

3.1. JUHTUMIKORRALDUSE ROLLID JA PRAKTIKA JA JÄRJEPIDEVUSE TAGAMINE

3.2. VAHISTATUTE HÕIVETEGEVUSED

3.3 VAHISTATUTE VANGLAVÄLINE SUHTLEMINE

3.4 ENESETAPPUDE ENNETAMISE JUHENDI RAKENDAMINE

4.ETTEKIRJUTUSED JA NENDE TÄITMINE

1. Teenistusvalve läbi viimise korraldus

Vangistusseaduse § 105 lg 4 ja justiitsministri 29.03.2017. a määruse nr 9 „Vangla teenistusvalve kord“ (edaspidi määrus) § 3 lg 3 alusel otsustas justiitsminister läbi viia erakorralise teenistusvalve Tallinna Vanglas. Määruse § 2 lg 1 kohaselt viib teenistusvalve läbi Justiitsministeeriumi vanglate osakond.

Teenistusvalve ajendiks oli 22.06.2024 aset leidnud vahistatu surm Tallinna Vanglas, mida uuritakse eraldiseisva kriminaalmenetluse raames tapmisena. Kinnipeetava vägivaldne surm vanglas on traagiline ja harukordne sündmus, mille valguses tuleb hinnata, kas vangla tegevus tervikuna vajab põhimõttelisi muudatusi. Kinnipeetavate tervise kaitse, vanglate turvalisus ja erinevatele olukordadele asjakohane reageerimine on vangla toimimisel väga olulised. Teenistusvalve ei hinnanud ajendiks olevat sündmust, vaid analüüsis Tallinna Vangla tööd vahistatutega laiemalt. Teenistusliku järelevalve eesmärk on leida üles need võimalused, mis aitaksid tulevikus kinnipeetavate raskete tagajärgedega käitumisprobleeme paremini ennetada.

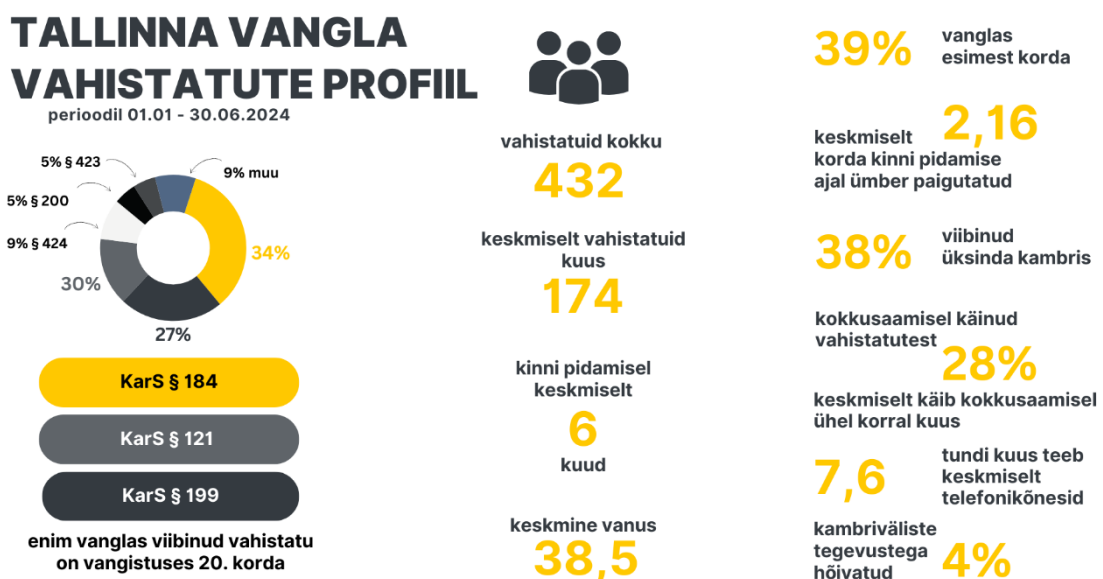
Teenistusvalve käigus kontrolliti vangla poolset tegevust ja kaalutlusi vahistatute paigutamisel ja ümberpaigutamisel. Analüüsi struktuuriüksuste vahelist info liikumist ja vahistatutega seotud juhtumikorraldusliku töö tõhusust ja sellega seonduvat töökorraldust. Hinnati Tallinna Vangla poolset õigusaktide järgimist, tööjuhiste olemasolu, nende vastavust õigusaktidele ning teenistujate poolset järgimist. Hinnati vahistatute hõivesse kaasamist ja kontrolliti nende võimalusi vanglaväliseks suhtluseks. Hinnati ametnike poolset enesetappude ennetamise juhendi järgimist.

Selleks, et saada võimalikult mitmekülgne ja põhjalik arusaam tänasest praktikast tehti erinevaid kontrolltoiminguid ja küsiti välja erinevaid andmeid ajavahemikul 28.06.-15.08.2024. Kontrolltoimingute käigus vesteldi struktuuriüksuste juhtidega, inspektor-kontaktisikutega, teabe- ja uurimisosakonna ning sekkumistegevuste osakonna ametnikega, Tallinna Vangla juhtkonnaga ning vahistatutega.

Küsiti välja töökorralduslikud e-kirjad, infokirjad, ametnike vahelised vestlused tööks kasutatavate kanalite kaudu, vahistatud isikute vanglasiseste paigutuste informatsioon koos nende põhjendustega. Juhtumikorralduse järjepidevuse hindamiseks hinnati inspektor-kontaktisikute asendamise korraldust. Analüüsi kaheksa isiku osas inspektor- kontaktisikute vahetamise sagedust ning põhjendusi.

Kinnipeetavate, vahistatute, arestialuste ja kriminaalhooldusaluste andmekogu (edaspidi Vangiregister või lühend KIR) andmetele tuginedes tehti andmeanalüüs ajaperioodil 01.01.2024-30.06.2024 Tallinna Vanglas toimunud vahistatud isikute paigutuste osas ja koostati Tallinna Vangla vahistatud isiku profiil (kuvatud alloleval joonisel 1). Järelduste ja ettekirjutuste sõnastamisel peeti silmas ka Tallinna vangla antud tagasisidet.

Joonis 1. Tallinna vangla vahistatute profiil.

2. Vahistatud isikute vanglasisene paigutamine

Vangistusseaduse § 12 lg 1 p 3 kohaselt hoitakse vanglas eraldi kinnipeetavaid ja vahistatud. Vangistusseadus § 90 lg 2 sätestab, et eelvangistust kantakse kinnise vangla eelvangistusosakonnas või arestimajas. Vangistusseaduse § 90 lg 3 kohaselt hoitakse vahistatud ööpäev läbi lukustatud kambris, välja arvatud aeg, kui vahistatu töötab või õpib. Eraldi hoitakse vahistatud, keda süüdistatakse ühes ja samas kriminaalasjas.

2.1 Eraldihoidmise põhimõtte järgimine

Hinnati, kas vahistatud isikute vanglasisene paigutamine vastab kehtivatele õigusaktidele. Kontrolliti kas vangla jälgib seda, et ühes kambris ei paikneks vahistatud, kes on süüdistatavad samas kriminaalasjas, samuti nende eraldihoidmist süüdimõistetutest.

Järeldused:

- Tallinna Vangla järgib vangistusseaduse § 12 lg 1 p-s 3 sätestatud kohustust hoida eraldi süüdimõistetud ja vahistatud isikuid.
- Tallinna Vangla järgib vangistusseaduse § 90 lg 2 ja 3 sätestatud hoida eraldi samas kriminaalasjas kahtlustatavad vahistatud.

Ettekirjutused:

- Puuduvad.

2.2 Vahistatud isikute esmane paigutamine vanglas

Teenistusvalve käigus hinnati millistest allikatest saadakse infot paigutuse tegemiseks ning millele tuginetakse paigutusotsuse tegemisel. Kontrolliti, millised ametnikud ja struktuuriüksused või osakonnad on otsustamise protsessi kaasatud ning milline on nende roll paigutusotsuse kujunemisel. Eraldi kontrolliti, kas paigutusotsuse tegemisel arvestatakse vahistatu varasema kuritegeliku taustaga ja vahistatu enda arvamusega.

Tähelepanekud ja järeldused:

- Vanglal on kindel väljakujunenud töökorraldus paigutuste teostamiseks ning otsustamisel arvestatakse erinevate asjakohaste sisenditega.
- Vahistatu vastuvõtuüksuses paiknemise ajal tehakse vahistatuga kindlad toimingud vanglasse vastuvõtmisel (nt läbiotsimine, voodivarustuse ja toidunõude väljastamine, meditsiiniline kontroll).
- Esmaste paigutuste puhul teeb paigutusotsuseks vanglas ettepaneku teabe- ja uurimisosakonna ametnik valides üksuste vahel, kuhu võiks vahistatu kõige paremini sobituda. Peetakse silmas vahistatu paigutamist mõjutavaid erinevaid asjaolusid, sh tervishoiutöötaja sisend, kriminaalmenetluse andmed, suhtlemispiirangud, isiku taust, isikuomadused, suhtluskeel, varasem vangistuses viibimine jms.
- Peale saadud informatsiooni läbi töötamist esitab teabe- ja uurimisosakonna ametnik üksuse juhtidele ettepaneku, millisesse üksusesse ja millisesse kambrisse vahistatu paigutada.
- Vahistatutega läbi viidud intervjuudes töid vahistatud välja, et kambrikaaslastega ei ole probleeme esinenud.
- Inspektor-kontaktisikuid paigutusotsustesse ei kaasata.

Ettekirjutused:

- Tagada isikuga vahetult tegeleva juhtumikorraldaja inspektor kontaktisiku informeeritus paigutusotsustest.

2.2.1 Vangla tegevus esmakordselt vanglasse saabunud vahistatute puhul

Eraldi kontrolliti vangla tegevust esmakordselt vanglasse saabuvate vahistatute paigutamisel ning kambrikaaslase valikut ja selle põhjendusi.

Tähelepanekud ja järeldused:

- Õigusaktid ja juhendid ei keela esmakordselt vanglas viibiva isiku paigutamist ühte kambri kinni peetavaga, kes viibib vangistuses juba mitmendat korda.
- Vangla arvestab kättesaadava info põhjal kinni peetavate isikute profiili ja sellest tulenevate riskidega ühte kambri paigutamisel.
- Teabe- ja uurimisosakonna ametnik püüab paigutustepanekut tehes esmakordselt vangistuses viibivat vahistatut kokku paigutada võimalikult madala retsidiivsuskäitumisega vangiga.
- Teabe- ja uurimisosakond peab ka silmas, et esmakordsed vanglas viibijad ei oleks võimalusel samas kambri korduvalt vangistuses viibinud isikutega. Enamasti ei ole see võimalik, sest 138-st esmakordsest vahistatust 90 on olnud koos kambrikaaslasega, kes varasemalt olnud vangistuses 3 või vähem korda.
- Peamised põhjused, miks esimest korda vanglas viibiv vahistatu on kokku paigutatud mitmendat korda vangistuses viibiva vahistatuga tulenevad järgnevatest asjaoludest: isikuomaduste sobivus, keeleoskus, suitsiidiriski olemasolu, vahistatu enda soov viibida kambri kellegagi koos vms.
- Vangla on kehtestanud paigutusjuhise, mis tugineb peaaesjalikult õigusaktides sätestatud, kuid ei anna üksikasjalikumal tasemel vangla igapäevase töö korraldamiseks vajalikku juhatust.
- Vangla ei informeerin vahetult isikuga tegelema hakkavat inspektor kontaktisikut paigutusotsusest.

Ettekirjutused:

- Tagada isikuga vahetult tegeleva juhtumikorraldaja inspektor-kontaktisiku informeeritus paigutusotsustest.

2.3 Vahistatute vanglasisesed ümberpaigutused

Teenistusvalve käigus hinnati, kui sagedasti vahetab vahistatu kinni pidamise ajal elukambrit ning mis on selle põhjuseks. Lisaks hinnati vahistatud isikute kambri üksi paiknemist ning vahistatu ümber paigutamist tema staatuse muutumisel (süüdimõistetuks). Selle jaoks kontrolliti vahistatud isikute paiknemist üksinda või kahekesi kambri. Kontrolliti üksuste vahelisi ümberpaigutusi juhtudel, kus vahistatu staatus muutus süüdimõistetuks. Samuti kontrolliti, kui palju vahetab vahistatu kinni pidamise jooksul elukambrit ning mis on selle põhjusteks.

Tähelepanekud ja järeldused:

- Õigusaktides ei ole ammendavat loetelu paigutuse põhjustest, kuid vanglal on väljakujunenud praktika, mille ellu viimisel järgitakse õigusaktides välja toodud piiranguid ja kitsendusi.
- Kinni pidamise ajal on vahistatuid ümber paigutatud keskmiselt 2,16 korda.
- 38% Tallinna Vanglas paiknevatest vahistatutest on viibinud üksinda kambri. Üksinda kambri viibimise peamiseks aluseks on esmane paigutus üksusesse, suitsiidirisk, erimeelsused kambrikaaslasega või konflikti ennetamine, täiendav jälgimise vajadus, suhtlemispiirangud, tugiüksuse sisend.
- Üksusesiseste paigutusotsuste tegemisse on kaasatud peamiselt teabe- ja uurimisosakonna ametnik ja üksuse juht. Harva on kaasatud ka juhtumikorraldaja.

Ettekirjutused:

- Tagada isikuga vahetult tegeleva juhtumikorraldaja kaasatus paigutusotsuste tegemisse.

2.3.1. Paigutusotsuse kinnitamine

Teenistusvalve käigus hinnati, kes tegelikult teeb paigutusotsuse ja kuidas on see fikseeritud. Selleks kontrolliti, kas paigutusotsus on kinnitatud Vangiregistris pädeva vanglaametniku poolt. Võttes arvesse vangla sisekorraeeskirjas ja vangistusseaduses sätestatud saab paigutusotsuse tegijaks ja Vangiregistris (KIR) liikumise (paigutamise) kinnitajaks olla üksuse juht või peaspetsialist-korrapidaja.

Tähelepanekud ja järeldused:

- Tallinna Vangla poolt esitatud vahistatud isikute paigutamise tabeli kohaselt on üldiselt järgitud vangla sisekorraeeskirjas ja vangistusseaduses ette nähtud pädevust. Siiski ilmnes, et kõigist kontrollperioodil vahistatutega tehtud 2232-st paigutusotsusest on 189 (ca 9%) kinnitanud ametnik, kes ei oma selleks vastavat pädevust: 1) teabe- ja uurimisosakonna spetsialist; 2) vanemvalvur; 3) valvur.
- Vangla ei pea kõiki paigutusotsuseid sisuliseks. Seda juhtudel kui on tegemist ette teada ja läbiräägitud ajutiste paigutustega. Näiteks vanglavälistelt menetlustoimingutelt või kohtust tagasi saabumisel paigutatakse vang ajutisse vastuvõtukambrisse või pikaajalise kokkusaamise tuppa ja seejärel tagasi oma kambrisse.
- Vangla mõnab, et ei ole selliste otsuste kohta teinud eraldi sisemist korda, mis annaks ka ametliku volituse teistel ametnikel selliseid otsuseid kinnitada.

Ettekirjutused:

- Tagada kõikide paigutusotsuste kinnitamine selleks volitatud teenistuja poolt.

2.3.2. Paigutusotsuste dokumenteerimine

Kontrolliti paigutusotsuste põhjenduste ja kaalutluste dokumenteerimist ning säilitamist vanglaametnike poolt.

Tähelepanekud ja järeldused:

- Vanglal on välja kujunenud praktika paigutusotsuste põhjenduste liigitamisel.
- Vahistatuid on ümber paigutatud järgnevatel põhjustel: 1) vanglasse saabuva isiku esmane paigutus (sh kohtust, väljaviimiselt saabunud) vastuvõtuüksusesse; 2) pikaajalisele kokkusaamisele ja tagasi üksusesse paigutamine; 3) kartserisse ja eraldatud lukustatud kambrisse ümberpaigutamine; 4) meditsiinkambrisse ümberpaigutamine, jälgimisvajadus; 5) üksusesisesed ümberpaigutused (voodikoha vahetus, kambri remont, konflikt kambrikaaslasega, erimeelsused kambrikaaslasega, konflikti ennetamine, olmeprobleemid, suhtlemispiirangute muudatused, teisest vanglast/kohtust tagasi, osakonnasisene ümberpaigutus); 6) tervishoiuteenuse osutaja sisend; 7) teabe- ja uurimisosakonna sisend/soovitus; 8) muu põhjus.
- Vangiregistris ei säilitata paigutusotsuste põhjendusi ja kaalutlusi selle langetamise hetkel ning nende taasesitamine on enamikel juhtudel võimalik erinevate allikate abil, kuid ajamahukas ning raskendatud.
- Ametnikud ei teadnud, et Vangiregistris on olemas vabateksti lahter, kuhu saab lisada paigutusotsuste põhjendusi. Tegemist ei ole küll kohustusliku andmeväljaga.

Ettekirjutused:

- Tagada kõikide paigutuste puhul paigutusotsuste põhjenduste ja kaalutluste kandmine ning säilitamine Vangiregistris.

2.4 Vahistatute turvalisus

Analüüsi paigutuste ja juhtumikorraldusliku töö mõju vahistatute käitumisele, et hinnata paigutusotsuste mõju vangla turvalisusele.

2.4.1 Sündmused vahistatutega

Vangiregistris fikseeritakse sündmusena sissekannete näol kõigi kinni peetavate isikute intsidendid ning tähelepanekud sõltumata nende olulisusest või raskusastmest.

Tähelepanekud ja järeldused:

- Ajaperioodil 01.01.2024 kuni 30.06.2024 on arvele võetud 432 vahistatut. Vahistatute osalusel registreeriti 1019 erinevat sündmust (kokku 4814-st registreeritud sündmust). Need jagunesid alljärgnevalt:
 - 325 (32%) olid seotud keelatud esemetega seotud rikkumistega. Enamuse nendest rikkumistest moodustavad väheohtlikud esemed ja kirjast ära võetud keelatud esemed, mis saadetakse lähedaste teadmatusel, et need liigituvad keelatud esemete alla, näiteks vedruka pastapliiats.
 - 285 (28%) sündmust oli seotud ravimi manustamise eeskirjade rikkumisega, millest suure osa moodustab korralduse eiramine, milleks on näiteks peale ravimi manustamist suu mitte avamine.
 - 138 (13%) sündmust oli seotud narkootilise aine tarvitamise kahtlusega. Siia alla liigituvad ka need olukorrad, mille puhul on peale kiirtesti tegemist narkootilise aine tarbimise kahtlus vanglasse saabumisel.
 - 132 (13%) sündmust oli seotud allumatusega, mis tähendab, et vahistatu ei täitnud ametniku korraldust. Siia alla liigitatakse kõik väiksemadki vastumeelsused ja päevakorraliste toimingute mittetäitmisel.
 - 75 (7%) sündmustest oli seotud vangla vara kahjustamisega.
 - 44 (4%) sündmust oli seotud enesevigastuse või muu tervise kahjustamisega.
 - 20 (2%) sündmust olid seotud ähvardamise või füüsilise ründega, mis olid suunatud kaasvangile, ametnikule või muule vanglas viibivale isikule.

Joonis 2. Sündmuste profiil.

SÜNDMUSED VAHISTATUTEGA

perioodil 01.01 - 30.06.2024

registreeritud sündmusi

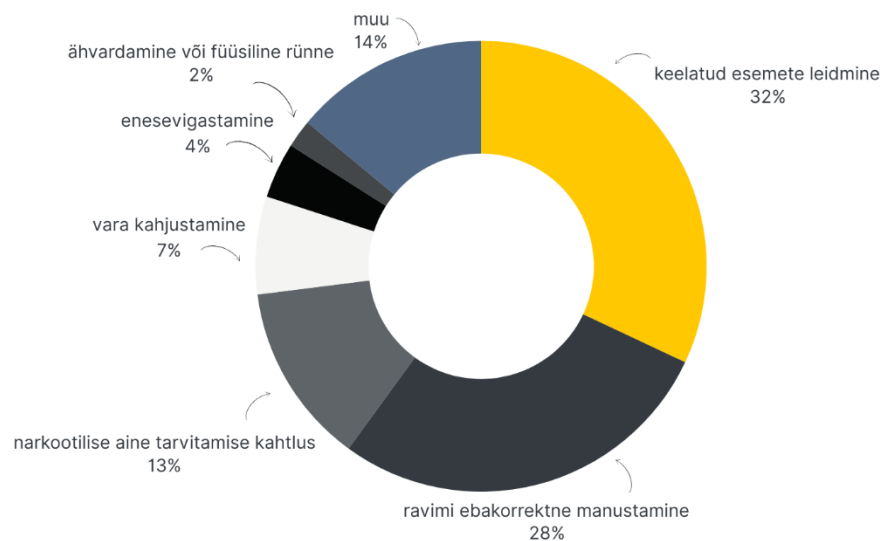
1019

kriminaalmenetlusi

3

Vahistatuid kelle puhul kasutatud VangS § 69 lg 1 alusel täiendavaid julgeoleku abinõusid

7

2.4.2 Kriminaalmenetlused vahistatute suhtes

Vangla alustab kriminaalmenetlust vahistatute suhtes, kelle tegevuses ilmnevad kuriteo asjaolud. Hinnati kui sageli kriminaalmenetlust alustatakse ning millisel põhjusel.

Tähelepanekud ja järeldused:

- Vägivallategude tõttu on vaatlusalusel perioodil alustatud kriminaalmenetlus kolme vahistatu suhtes.
- Kahe vahistatu puhul on kriminaalmenetlus alustatud seoses kambrikaaslase kehalise väärkohtlemisega ning ühe vahistatu puhul on alustatud kriminaalmenetlus seoses ametniku ründamisega.
- Vangiregistri päevikus puuduvad kanded selle kohta, et inspektor-kontaktisik oleks nende isikutega vestelnud, püüdnud analüüsida koos nendega vägivalla kasutamise põhjusi ja tegelenud järgmiste võimalike rünnete ennetamisega.
- Teabe- ja uurimisosakonna teenistujad tutvustavad kannatanule ohvriabi võimalusi ja pakuvad infolehte võimalike teenuste osas.

2.4.3 Täiendavate julgeolekuabinõude kohaldamine

Vangistusseaduse § 69 lg 1 kohaselt kohaldatakse täiendavaid julgeolekuabinõusid kinnipeetavale, kes süstemaatiliselt rikub käesoleva seaduse või vangla sisekorraeeskirja nõudeid, kahjustab oma tervist või on suitsiidi- või põgenemiskalduvustega, samuti kinnipeetavale, kes on ohtlik teistele isikutele või vangla julgeolekule. Täiendavaid julgeolekuabinõusid võib kohaldada ka raske õiguserikkumise ärahoidmiseks. Hinnati vangla tegevust täiendavate julgeolekuabinõude kohaldamisel vahistatutele.

Tähelepanekud ja järeldused:

- Vaatlusalusel perioodil on seitsme vahistatu suhtes kohaldatud vangistusseaduse § 69 alusel täiendavaid julgeolekuabinõusid seoses ründe või muu vägivallaga.
- Nimetatud seitsme intsidendi puhul toimus: ametniku veega viskamine; katse rünnata ametnikku (agressiivne käitumine ja negatiivne meelestatus); kaaskinnipeetavale kehavigastuste tekitamine; ähvardamine kaaskinnipeetavale kehavigastuste tekitamisega.
- Vägivaldsete sündmuste puhul on olnud vahistatud kambris nii üksi kui ka kahekesi. Kolmel korral oli vahistatul kambrikaaslane, neljal juhul paiknesid vahistatud üksinda kambris.
- Seitsmest vägivallasündmusest kolm toimusid vahistatute vahel ning kahe sündmuse kohta on alustatud kriminaalmenetlus. Neljal juhul oli tegevus suunatud vanglaametnike vastu, millest ühe juhtumi puhul on alustatud kriminaalmenetlus.
- Ei saa järeldada, et esmakordselt vangistuses viibivad vahistatud oleksid suurema tõenäosusega intsidentides kannatanud.
- Vahistatu suhtes täiendavate julgeolekuabinõude kohaldamine ja sellega kaasnenud ümberpaigutamine on olnud vajalik ja põhjendatud.
- Sündmused on fikseeritud ja järeltegevused menetlustega on olnud korrektsed, puudulikuks on jäänud juhtumikorraldusega seotud järeltegevuste kavandamine ning ellu viimine.

Ettekirjutused:

- Vanglal tagada järeltegevuste ellu viimine ning nende fikseerimine Vangiregistris.

2.5 Muud tähelepanekud

Kontrolliti vangla tegevust oma töö paremaks korraldamiseks, toimiva infovahetuse ja koordinatsiooni olemasolu ning üldjuhtimist ja juhendite selgust.

Tähelepanekud ja järeldused:

- Tallinna Vangla direktori 03.10.2019 käskkirjaga nr 1-1/19/66 on kinnitatud „Kinni peetavate isikute paigutamise kord“.

- Vangla direktori kehtestatu kordab justiitsministri määrustes sätestatud.
- Vanglal puudub detailne ja praktikas kasutatav tööjuhend, mis lähtub kehtivatest õigusaktidest ja selgitab nende rakendamist vanglateenistujatele.
- Juhtkond jagab infot paigutuste osas regulaarsel koosolekul, lisaks toimub infovahetus vertikaalselt struktuuriüksustele ja osakondadele e-kirjade või regulaarsete kohtumiste kaudu.
- Esineb ka näiteid juhtkonna poolt koordineerimata probleemide lahendamistest, mis ei võimalda osapooltel jõuda soovitud tulemuseni.

Ettekirjutused:

- Korrastada informatsiooni edastamise meetodika juhtkonna poolt, et oleks tagatud vajalike osapoolte kaasamine ning ühtne informatsiooni edastamine ja koordineeritud tegevus.
- Vanglal koostada täpsem ja detailsem praktiline paigutusjuhise, mille alusel vahistatud kokku paigutada, arvestades õigusaktides välja toodud piiranguid, tööpraktikas väljakujunenud ja toimivaid kriteeriume ning paigutusprotsesside ja -hindamise meetodikat ja vanglateenistujate vastutust ja rolle.

3. Juhtumikorraldus vahistatutega

Teenistusvalve raames analüüsiti juhtumikorralduslikku tööd vahistatutega. Analüüsiti vahistatute võimalusi vanglaväliseks suhtlemiseks ning nende kaasamist mõtestatud hõivetegevusse nii kambris kui väljaspool kambrit. Lisaks analüüsiti Tallinna Vangla tegevust enesetappude ennetamise juhendi rakendamisel, kuivõrd akuutse suitsiidiriskiga vahistatud on eriti haavatav sihtrühm ning vajab erilist tähelepanu.

Teenistusvalve käigus viidi läbi Vangiregistri analüüs 8 isiku osas ning tehti intervjuud 11 teenistuja ja 5 vahistatuga. Intervjuu eesmärgiks vahistatutega oli saada ülevaade, kuidas on toimunud vanglasse vastuvõtt ja esimene kokkupuude inspektor-kontaktisikuga ning kuidas toimus nendega edasine töö.

3.1. Juhtumikorralduse rollid, praktika ja järjepidevuse tagamine

Teenistusvalve käigus analüüsiti juhtumikorraldaja ehk inspektor-kontaktisiku poolseid tegevusi vahistatutega. Sealhulgas kui kiiresti ja kui põhjalikult luuakse esmane kontakt saabunud vahistatuga, millise intensiivsusega temaga tööd tehakse ning kuidas seda tegevust dokumenteeritakse.

Juhtumikorraldus tähendab oma olemuselt individuaalset järjepidevat tööd ja kohalolu kliendi jaoks. Seetõttu analüüsiti teenistusvalve käigus, kas sellest on vangla töö korraldamisel lähtunud ning vahistatule on tagatud katkematu juhtumikorralduslik töö ja teenusepakkujatele ja koostööpartneritele informatsioon inspektor-kontaktisiku eemalolekute kohta.

Kokkuvõtlikult vaadeldi ametijuhendijärgseid tööülesandeid kahes osas:

- Inspektor-kontaktisik informeerib kinni peetavat isikut tema õigustest ja kohustustest ning vangla erinevate struktuuriüksuste tegevusvaldkondadest; tutvustab kinni peetavale isikule vangistuse täideviimist reguleerivaid õigusakte ning nendes tehtavaid muudatusi.
- Inspektor-kontaktisik viib läbi individuaalseid vestluseid kinni peetavate isikutega lahendamaks vanglas viibimisega seonduvaid küsimusi ja tekkinud probleeme. Vestlused kajastuvad korrektselt Vangiregistri tööpäevikus. Võimalik probleemide ennetus või lahenduse leidmine ja rakendamine toimub omavahelises koostöös.

Tähelepanekud ja järeldused:

- Tallinna vangla inspektor-kontaktisikute arv on 32, mis teeb ühe teenistuja keskmiseks koormuseks 27,4 isikut. 158 vahistatut oli vaatlusperioodil määratud 20-le inspektor-kontaktisikule, mis teeb keskmiseks vahistatu arvuks ühele inspektor-kontaktisikule 7,9. Tallinna vangla inspektor-kontaktisikute koormus on optimaalne kvaliteetseks ja tõhusaks juhtumikorralduseks.
- Inspektor-kontaktisikute väljaõpe ja ametijuhend toetavad juhtumikorraldusliku töö tegemist vahistatutega.
- Vahistatule väljastatakse peale kambrisse paigutamist iseseisvaks tutvumiseks õigusaktid (või lühikokkuvõtte peamistest õigusaktidest), täiendavaid selgitusi seejuures alati ei jagata. Väljastajaks on erinevad teenistujad, eelkõige üksuse juhi abi, valvur, harva ka inspektor-kontaktisik.
- Vahistatud saavad oma peamise info kambrikaaslaselt või valvuritelt, viimased on ka peamiseks kontaktiks muredele reageerimisel ja lahendamisel.

Puudused inspektor-kontaktisikute töös

- Inspektor-kontaktisiku kohtumisi vahistatuga toimub liiga vähe, sh:
 - esimestel päevadel peale vangistusse saabumist pigem ei kohtuta;
 - alati ei toimu ka hiljem vestlust, kus räägitaks üle vahistatu õigused ja kohustused ning antaks üldine ülevaade sellest, mida tähendab vanglas olemine ning millest võiks isik teadlik olla;
 - kohtumised toimuvad eelkõige vahistatu initsiatiivil pöördumise esitamise kaudu või info edastamisel läbi valvuri.
- Inspektor-kontaktisiku poolt tehtav sisuline töö vahistatuga ei ole piisav, sh:

- inspektor-kontaktisikud ei vii läbi piisavas mahus individuaalseid vestluseid vahistatutega lahendamaks vanglas viibimisega seonduvaid küsimusi ja tekkinud probleeme;
 - ei toimu ühtset tegevuste koordineerimist ja tegevusi planeerivad ka teised ametnikud ilma inspektor-kontaktisiku teadmata;
 - inspektor-kontaktisikud vestlevad küll vahistatutega üksuses, kuid ei kajasta seda alati Vangiregistri päevikus, mille tõttu kannatab juhtumikorralduse järjepidevus.
- Asendamised ei ole töö järjepidevuse ja koostööpartneritele informatsiooni tagamiseks kajastatud korrektselt, mistõttu ei ole võimalik alati aru saada, kui kaua viibib teenistuja eemal ja kes teda asendab.

Ettekirjutused:

- Tagada inspektor-kontaktisikute ametijuhendijärgsete tööülesannete täitmine ja kontroll nende täitmise üle.
- Tagada inspektor-kontaktisikute nõustamine ja regulaarne hindamine juhtumikorralduse kvaliteedi jälgimiseks ja tõstmiseks.
- Tagada inspektor-kontaktisiku poolt vahistatuga põhjaliku esmakohtumise läbi viimine koostöösuhte loomiseks privaatses ruumis kolme tööpäeva jooksul peale tema saabumist vanglasse. Vestluse käigus tutvustada vahistatule tema õigusi ja kohustusi ning vangla erinevate struktuuriüksuste tegevusvaldkondi, hinnata tema vaimset seisundit, kaardistada tema küsimused, probleemid ja vajalikud tegevused ning leppida kokku järgmised kohtumised.
- Tagada inspektor-kontaktisikute poolt vahistatuga individuaalsete vestluste läbi viimine privaatses ruumis vähemalt üks kord nädalas lahendamaks vanglas viibimisega seonduvaid küsimusi ja tekkinud probleeme. Kajastada läbi viidud vestlused Vangiregistri tööpäevikus.
- Täiendada töökorraldusreegleid ning tagada ametnike töölt eemal viibimise korral vajalike teavituste olemasolu.
- Tagada uue inspektor-kontaktisiku määramine koheselt pärast vahistatu ümberpaigutamist ning teavitada teda uuest juhtumikorraldajast viivitamata ja vahetult.
- Kaaluda vahistatute ühte üksusesse paigutamist töö paremaks korraldamiseks.

3.2. Vahistatute hõivetegevused

Teenistusvalve käigus analüüsiti vahistatutele kambriväliste tegevuste võimalusi ning pakkumist. Vangistusseadusest tulenevalt ei ole vahistatud erinevalt süüdimõistetutest kohustatud töötama. Kui vahistatu soovib töötada, piirangud seda lubavad ning vanglateenistus saab talle seda võimaldada, siis tuleb töö vastavalt korraldada.

Tähelepanekud ja järeldused:

- Vaadeldud perioodil oli vahistatutest tegevustega hõivatud 4%. Kuus neist osales õppetegevuses ja kolm töötas.
- Hõivesse suunamisel lähtuti vahistatute puhul nende initsiatiivist ja juhtumikorraldaja ehk inspektor-kontaktisik neile proaktiivselt hõives osalemist ei pakkunud. Põhjustena toodi välja ressursi puudust, et teostada järelevalvet, samuti vahistatute isolatsioone.

Ettekirjutused:

- Tagada vahistatutele, kes soovivad töötada ja kellel puuduvad prokuratuuri või vangla poolt seatud piirangud, tööhõive võimaluste pakkumine samadel alustel süüdimõistetutega.
- Laiendada seoses Vangistusseaduse muudatuste jõustumise ja vahistatute avamisega alates 01.10.2024 vahistatute huvitegevustes osalemise võimalusi ja päevaruumides mõtestatud tegevusi võimaldavate vahendite kättesaadavust.
- Tagada toetavad tegevused vangla poolt (meditsiinitöötajate poolsed sekkumised toimuvad) vaimse tervise erivajadustega vahistatutele. Samuti tegeleda vahistatutega, kes on oma käitumiselt probleemsemad või vajavad tugivõrgustiku loomist ja/või taastamist (rikkumised, vägivald, pereprobleemid, puuduvad lähedased ja kontakt välismaailmaga jms).

3.3. Vahistatute vanglaväline suhtlemine

Kontrolliti vahistatute võimalusi vanglaväliseks suhtluseks peresuhete ning sotsiaalse võrgustiku säilitamiseks.

Tähelepanekud ja järeldused:

- Poolaasta jooksul on vahistatud Tallinna Vanglas kokku teinud 119 409 telefonikõnet ja süüdimõistetud 595 142 kõnet. Keskmiselt helistab vahistatu 7,6 tundi ja süüdimõistetu 10,6 tundi ühes kuus.
- Jaanuarist kuni juunikuuni oli 52 nädalavahetuse päeva, millest kaheksal päeval ei teinud vahistatud mitte ühtegi telefonikõnet. Intervjuudes tõid vahistatud välja, et helistada saab eelkõige tööpäevadel ja tööajal, mistõttu on töö ja koolis käivate lähedastega keeruline kontakti hoida.
- Tallinna Vanglas kehtib töökorraldus, mille kohaselt on üksuses konkreetne valvur, kelle ülesandeks on võimaldada vahistatutele telefonikõnede teostamist. Valvur töötab esmaspäevast reedeni kaheksatunnises vahetuses.
- Keskmiselt käib vahistatu kokkusaamisel ühel korral (keskmiselt 0,92 korda) kuus. Süüdimõistetu kasutab kokkusaamise võimalust statistiliselt sarnaselt - ühel korral kuus (keskmiselt 0,96 korda). Kuue kuu (ajaperiood 01.01.-30.06.2024) jooksul on vahistatutel toimunud kokku 76 pikaajalist kokkusaamist ja 319 lühiajalist kokkusaamist. 28% kõikidest Tallinna Vangla vahistatutest ja 32% kõikidest süüdimõistetutest käis kokkusaamisel. Seega umbes 1/3 kinni peetavatest kasutavad vanglaväliseks suhtlemiseks kokkusaamiste võimalust.
- Keegi intervjuueeritud vahistatutest ei toonud välja, et tema lähedastel poleks olnud informatsiooni tema vangistuses viibimise kohta ja et talle poleks võimaldatud helistamist või kokkusaamisi.

Ettekirjutused:

- Tallinna Vanglal korraldada töö selliselt, et vahistatutele oleks tagatud helistamise võimalus kogu kalendrinädala ulatuses.

3.4. Enesetappude ennetamise juhendi rakendamine

Teenistusvalve käigus kontrolliti, kas ja kuidas on Tallinna vanglas rakendatud vanglateenistuse üleselt kehtestatud (13.12.2021) enesetappude ennetamise juhendit. Erilist tähelepanu pöörati olukordadele kus isik on eelnevalt olnud hinnatud suitsiidiriskis olevaks ning vangistuse ajal tulevad esile riskifaktorid, mis võivad seda suurendada (kohtuotsuse jõustumine; kontakti puudumine lähedastega jne).

Teenistusvalve käigus viidi läbi Vangiregistri analüüs juhuvalimi alusel kümne Tallinna vangla vahistatu osas, kelle puhul oli tuvastatud suitsiidirisk.

Tähelepanekud ja järeldused:

- Tallinna vanglas rakendatakse enesetappude ennetamise juhendit osaliselt ja eelkõige meditsiinitöötajate ülesannete lõikes.
- Peale üksusesse paigutamist ei ole vanglal ühtset praktikat suitsiidiriskiga kinni peetavaga tegelemisel.
- Suitsiidiriski akuutsuse ära langemist regulaarselt ei hinnata, sh ei tehta seda ka hilisema riskhindamise käigus.

Ettekirjutused:

- Viia koheselt läbi määratud suitsiidiriski aja- ja asjakohasuse kontroll.
- Rakendada enesetappude ennetamise juhendit kõikide osapoolte poolt nii saabumisel kui ka vangistuse jooksul ning tagada selle ellu viimise üle asjakohane ja regulaarne järelevalve.

4. Ettekirjutused ja nende täitmine

Vanglal tagada teenistusvalve aruandes viidatud ettekirjutuste viivitamatu täitmine.

Vanglal koostada selleks vangla erinevaid struktuuriüksusi hõlmav tegevuskava koos konkreetsete tegevuste, tähtaegade ning vastutajatega. Tegevuskava koostööstada Justiitsministeeriumiga selliselt, et selle terviklik rakendamine ei alga hiljem kui 01.10.2024. Viia läbi ettekirjutuste täitmise tulemuste hindamine ning esitada sellekohane ülevaade Justiitsministeeriumile 31.01.2025.

Justiitsministeerium kontrollib ettekirjutustuste täitmist ja tegevuskavas ette nähtu rakendamist hiljemalt märtsis 2025.